

15. Slovenski lovski dan: »Upravljanje s tujerodnimi vrstami divjadi«
Ljubljana, Biotehniška fakulteta, 19. oktober 2024

Spremljanje tujerodnih vrst s pomočjo sodobnih orodij

Žiga Velkavrh¹, Luka Duniš¹, Boštjan Pokorny^{2,3}, Elena Bužan^{1,2}

¹ Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Glagoljaška 8, Koper

² Fakulteta za varstvo okolja, Trg mladosti 7, Velenje

³ Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, Ljubljana

Podatke o prisotnosti tujerodnih vrst lahko pridobivamo s sodobnimi pristopi, kot sta uporaba fotopasti in vzorčenje okoljske DNK, v Sloveniji pa je od nedavnega podatke o nekaterih (invazivnih) tujerodnih vrstah možno pridobiti tudi prek aplikacije SRNA, ki temelji na državljski znanosti. Prednost vseh treh pristopov je, da so neinvazivni – osebk niso ujeti ali kakorkoli zmoteni v svojem naravnem okolju. Trenutno aplikacija SRNA državljskim znanstvenikom (tj. lovcem in drugim ljubiteljem narave) omogoča zbiranje podatkov o sedmih tujerodnih vrstah sesalcev (nutriji, pižmovki, rakunastem psu, severnoameriškem rakunu, damjaku, muflonu in alpskem svizcu) ter eni vrsti ptic (fazanu). Trenutno je v aplikaciji zabeleženih 80 opažanj damjaka, 50 opažanj nutrije, 44 opažanj muflona in 29 opažanj fazana, pa tudi 6 opažanj alpskega kozoroga (ta podatek navajamo, ker je bila vrsta do nedavnega v Sloveniji uradno obravnavana kot tujerodna). Severnoameriški rakun je bil zabeležen enkrat (povoz), o pižmovki, rakunastem psu in svizcu pa podatkov v aplikaciji SRNA (še) ni. Prednost aplikacije je, da uporabnikom omogoča beleženje lokacije in morebitnih zanimivosti ter dodatnih komentarjev o opažanjih. Kar se tiče invazivnih vrst, so poleg lokacije še posebej pomembni podatki o boleznih in parazitih, saj so invazivne vrste potencialne prenašalke le-teh, dovolj zgodnje odkrivanje in ukrepanje pa lahko preprečita hujše posledice.

Pilotno vzorčenje okoljske DNK, s katero skušamo potrditi tudi prisotnost tujerodnih vrst, smo leta 2022 začeli izvajati v Primorskem lovskoupravljaljskem območju. V sedmih vodnih telesih na območju lovišča Rižana (za zaznavanje vretenčarjev so bili sekvencirani trije vzorci) analiza okoljske DNK zaenkrat ni potrdila prisotnosti tujerodnih vrst sesalcev, čeprav smo v tem lovišču s pomočjo fotopasti dvakrat opazili po dva damjaka. Odstopanje med obema podatkom je posledica majhnega števila vzorcev, vključenih v analizo DNK. Obe metodi sta se sicer izkazali za zelo uporabni pri zaznavi pogostih vrst. Za zaznavo tujerodnih vrst, ki so prisotne v manjšem številu, pa je potrebno intenzivnejše vzorčenje in večja gostota pokritosti območja s fotopastmi.

Uporaba fotopasti in vzorčenje okoljske DNK sta učinkovita sodobna pristopa za pridobivanje podatkov o prisotnosti sesalcev, a se trenutno zaradi visokih stroškov uporabljata v manjši meri. Alternativa predstavlja aktivacija državljske znanosti (npr. prek spletnih aplikacij), ki pa ima tudi svoje omejitve. Eden od bodočih ciljev je razširiti uporabo fotopasti in vzorčenje okoljske DNK širom Slovenije. Poleg tega je cilj tudi povečati število beleženj opažanj o tujerodnih vrstah, zlasti invazivnih, v aplikaciji SRNA. Slednje lahko dosežemo z večjo ozaveščenostjo ljudi o invazivnih vrstah sesalcev in predvsem o negativnih posledicah, ki jih imajo le-te za okolje, domorodne vrste in nenazadnje tudi ljudi.

Ključne besede: aplikacija SRNA, državljska znanost, fotopasti, invazivne vrste, tujerodne vrste, vzorčenje okoljske DNK